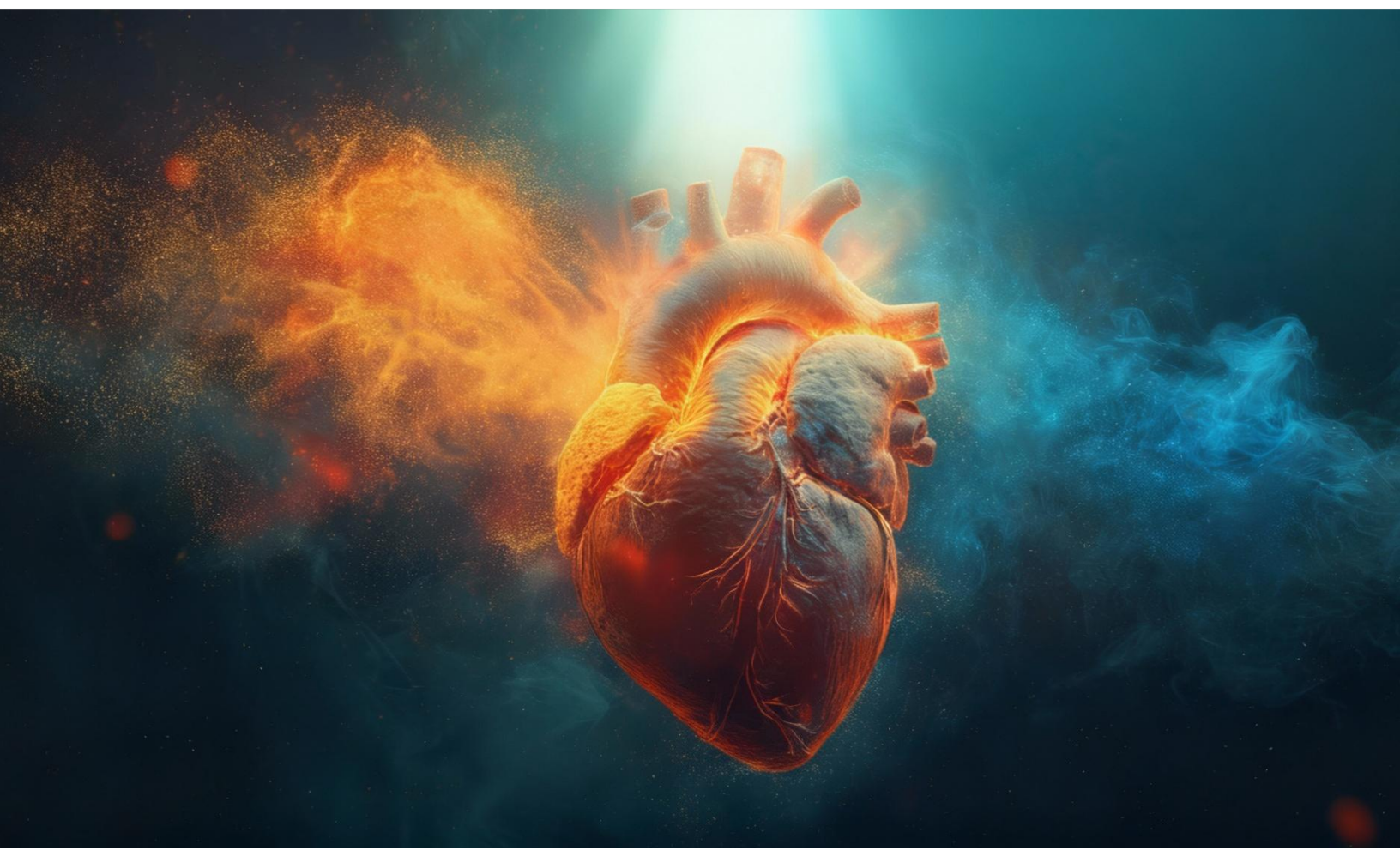

قواعدی در فقه قلوب (۷)

قلب سلیم در بهشتی زودهنگام است

دکتر صالح بن عبدالعزیز سندی

قواعدی در فقه قلوب | قلب سلیم در بهشتی زود هنگام است |

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قلب سلیم در بهشتی زود هنگام است^۱

دل‌ها سعادت را تنها در صورتی درک می‌کنند که سالم باشند؛ آیا در دنیا لذت و نعمتی گواراتر از نیکی دل و سلامت سینه‌ای هست که با شناخت پروردگار تبارک و تعالی، محبت او و عمل به طاعتش نورانی شده باشد؟! اصلاً مگر زندگی واقعی چیزی جز زندگی قلب سلیم است؟!

الله متعال، خلیل خود ابراهیم علیه السلام را به خاطر سلامت قلبش ستوده

و فرموده است: **{وَإِنَّ مِنْ شِيعَتِهِ لِإِبْرَاهِيمَ * إِذْ جَاءَ رَبَّهُ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ}** [صافات:

^۱ نگاه کنید به: الداء والدواء (۱۲۱-۱۲۲)، وإغاثة اللهفان (۱/۱۰)، ومفتاح دار السعادة (۱/۱۱۲-۱۱۴)، وطريق الهجرتين (۳۷)، ومدارج السالكين (۲/۶۸، ۱۴۷)، وبدائع الفوائد (۲/۶۰۰)، وجامع العلوم والحكم (۱/۲۱۰-۲۱۱)، وموعظة المؤمنین قاسمی (۲۵۲).

قواعدی در فقه قلوب | قلب سلیم در بهشتی زود هنگام است |

(و بی شک ابراهیم از پیروان او بود، آنگاه که با قلبی سالم به پیشگاه پروردگارش آمد).

همچنین از زبان او حکایت کرده که گفت: **{يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ * إِلَّا مَنْ**
آتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ} [شعراء: ۸۸-۸۹] (روزی که نه مال سود می‌دهد و نه فرزندان، مگر کسی که با قلبی سلیم به سوی الله بیاید).

این قلب سلیم در دنیا در بهشتی زود هنگام به سر می‌برد؛ در برزخ در بهشت، و در روز قیامت هم در بهشت خواهد بود.

این همان قلبی است که نجات از عذاب و دستیابی به کرامت برایش تضمین شده است.

سلیم به معنای «سالم» است و بر این وزن آمده چون بیانگر صفت ثابت است؛ مانند کلمات طویل و قصیر و ظریف. بنابراین «سلیم» یعنی قلبی که سلامت صفت ثابت آن گشته است، مانند کلمات علیم و قدیر. همچنین سلیم ضد مریض، سقیم و علیل است.

قواعدی در فقه قلوب | قلب سلیم در بهشتی زودهنگام است |

در معنای قلب سلیم سخنان متفاوتی گفته شده، اما نکته جامع تمام

آنها این است:

قلبی است که اسلام آورده، تسلیم شده، به سلامت رسته، صلح نموده و گردن نهاده است.

یعنی: تسلیم الله شده، از هرچه او را [از پروردگارش] جدا می کند سالم مانده، در برابر قضای او تسلیم گشته، با دوستانش صلح نموده و در برابر شریعتش گردن نهاده است.

توضیح آنچه در این معنا نهفته به شرح زیر است:

قلب سلیم: قلبی است که از تمام آفات و ناپسندی ها به دور باشد؛ یعنی از هر آسیبی که او را از الله دور می کند، از هر اراده ای که با خواست او در تعارض است و از هر مانعی که او را از او جدا می سازد، سالم مانده است.

قواعدی در فقه قلوب | قلب سلیم در بهشتی زود هنگام است |

موانع به طور کلی به پنج دسته تقسیم می‌شوند: شرک که با توحید در تضاد است، بدعت که با سنت مخالفت دارد، شهوت که با فرمان حق تضاد دارد، غفلت که ضد ذکر است، و هوای نفس که با تجرید^۱ و اخلاص در تعارض است. این پنج مورد، حجاب‌های بین بنده و الله هستند که هر کدام انواع بسیاری دارند و شامل مصادیق بی‌شماری می‌شوند.

قلب سلیم: همان قلبی است که حقیقت توحید را محقق کرده باشد. از ابن عباس رضی الله عنهما در تفسیر این سخن پروردگار که می‌فرماید: **﴿إِلَّا مَنْ أَتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ﴾** [شعراء: ۸۹] (مگر کسی که با قلبی سالم به سوی الله بیاید) روایت شده که گفت: «مقصود گواهی دادن به این است که هیچ معبودی جز الله نیست».^۲

^۱ تجرید یا «وارستگی»، در اصطلاح به معنای پیراستن دل از تمام وابستگی‌ها به غیر الله و رها شدن از تمایلات نفسانی است؛ به گونه‌ای که نیت بنده تنها برای او خالص گردد و هیچ محرک دیگری در دلش باقی نماند. (مترجم)

^۲ تفسیر ابن ابی حاتم (۲۷۸۳ / ۸) و تفسیر ابن کثیر (۱۴۹ / ۶).

قواعدی در فقه قلوب | قلب سلیم در بهشتی زود هنگام است |

چنین قلبی از هر چیزی جز الله و امر او پاک است. تنها الله را می خواهد و تنها به آنچه او فرمان داده عمل می کند؛ بنابراین پروردگار تنها مقصود اوست و راه و روش او، دستورها و شریعت الهی است. او خود را از آلودگی ها شرک رها نده، پس از وابستگی به مخلوقات تهی گشته و به آن ها التفاتی ندارد. او تسلیم پروردگارش شده و خود را برای او خالص کرده است؛ مانند بنده ای که تنها در اختیار مالک خود باشد و چند ارباب ستیزه جو در او شریک نباشند.

برخی نیز آیه **{إِلَّا مَنْ أَتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ}** [شعراء: ۸۹] را این گونه تفسیر کرده اند: «آن قلبی که پروردگارش را دیدار کند در حالی که هیچ کس جز او در دلش نباشد».^۱

قلب سلیم: قلبی است که از روی محبت، بیم و امید، تسلیم بندگی پروردگارش شده باشد. از سر فرمان برداری، فروتنی و خاکساری در برابر

^۱ عیون الاخبار ابن قتیبہ (۲/ ۳۸۵).

قواعدی در فقه قلوب | قلب سلیم در بهشتی زود هنگام است |

خدایش گردن نهاده و در هر حال، خشنودی او را برگزیده است؛ و از هر راهی که به خشم او بینجامد دوری گزیده است.

قلب سلیم: قلبی است که عملش را برای الله خالص کرده باشد؛ اگر دوست بدارد برای الله است، اگر کینه ورزد برای الله است، اگر ببخشد برای الله است و اگر دریغ کند هم برای الله است.

با حق می شنود، با حق می بیند، با حق برمی گیرد و با حق گام برمی دارد.
از میان چیزها آنچه را خدا دوست دارد دوست می دارد و از آنچه او بیزار است بیزاری می جوید. با آنچه خدا دوست است دوستی می کند و با آنچه او دشمن است دشمنی می ورزد. درباره آنها از خدا می ترسد و در راه الله از آنان هراسی ندارد. درباره آنها به الله امید می بندد و در راه الله به آنان امیدوار نمی شود.

قلب سلیم: قلبی است که از آفاتی که دل های بیمار دچار آن هستند به دور باشد؛ یعنی از بیماری شبهه که موجب پیروی از گمان می شود و بیماری شهوت که پیروی از هوای نفس را در پی دارد. چنین قلبی نه مانند

قواعدی در فقه قلوب | قلب سلیم در بهشتی زود هنگام است |

شهوته‌پرستان سرگرم بهره‌وری از لذت‌هاست و نه مانند اهل باطل در شبهات فرو رفته است.

قلب سلیم: قلبی است که تسلیم وحی گشته؛ به گونه‌ای که نه در برابر امری سرکشی می‌کند و نه با خبری از اخبار وحی مخالفت می‌کند. او خبر را با باور و یقین پذیرفته و فرمان را با گردن نهادن و فرمان‌برداری دنبال نموده است.

قلب سلیم: قلبی است که از سر باور و اطاعت، تسلیم امر رسول الله ﷺ شده و از پیروی و داوری دیگران رها گشته است. او با پیامبر ﷺ پیوندی استوار بسته تا تنها به ایشان اقتدا کند و احکام ایشان را با آرامش و بدون هیچ کشمکشی پذیرا شود. بنابراین نه با رأی و قیاس و نه با تقلید به مخالفت با آنها بر نمی‌خیزد و اصلاً راهی برای مخالفت نمی‌بیند؛ بلکه کار او تنها پیروی محض، تسلیم، گردن نهادن و پذیرش است.

قلب سلیم: قلبی است که در تمام احکام، سخنان و کارهای خود، چه در ظاهر و چه در باطن، تسلیم چراغ نبوت گشته است. او هر چه از غیر پیامبر

قواعدی در فقه قلوب | قلب سلیم در بهشتی زودهنگام است |

برسد را با آن می‌سنجد؛ آنچه موافق باشد می‌پذیرد و هر چه مخالف باشد رد می‌کند.

قلب سلیم: قلبی است که تسلیم قضا و قدر الهی شده باشد؛ بنابراین نه به پروردگار بدگمان می‌شود، نه با او ستیزه می‌کند و نه از تقدیرش خشمگین می‌گردد. چطور ممکن است قلبی با وجود خشم و نارضایتی سالم بماند؟! هر چه بنده به مقدرات پروردگارش راضی‌تر باشد، دلش سالم‌تر است. ناپاکی، هم‌نشینِ خشم است و سلامت قلب هم‌نشین رضایت.

قلب سلیم: همان قلب پاکی است که از کینه و نیرنگ به دور است و از فریب، دشمنی و حسادت پیراسته گشته است.

چنین قلبی برای تمام مسلمانان خیرخواهی و نیکی‌دوستان دارد. در هر موردی که راهی برای توجیه باشد، خوش‌بینی به مؤمنان بر آن چیره است.

او با دوستان خدا و حزب رستگارش از در صلح درآمده و با دشمنان او که گمراه و گمراه‌کننده‌اند دشمنی ورزیده است.

این‌ها برخی از ویژگی‌های قلب سلیم است؛ پس گوارا باد بر صاحبش؛ چه حال و عاقبت نیکویی دارد!

يَا مَنْ يُحَدِّثُ نَفْسَهُ ... بِدُخُولِ جَنَّاتِ النَّعِيمِ

إِنْ كُنْتَ مُتَّقِيًا فَأَنْتَ ... عَلَى الصِّرَاطِ الْمُسْتَقِيمِ

لَا تَرْجُونَ سَلَامَةً ... مِنْ غَيْرِ مَا قَلْبِ سَلِيمِ

فَاسْلُكْ طَرِيقَ الْمُتَّقِينَ ... وَطَنَ خَيْرًا بِالْكَرِيمِ

ای آنکه در اندیشه ورود به بهشت پر نعمت هستی

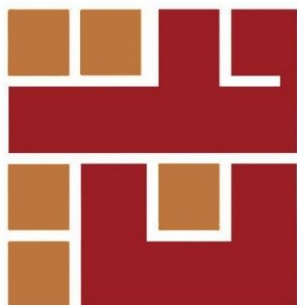
اگر پرهیزکار باشی، بر راه راست قرار داری

بدون قلب سلیم، هرگز امید به سلامت و رستگاری نداشته باش

پس راه پرهیزکاران را در پیش بگیر و به خداوند کریم گمان نیک ببر!

^۱ التبصرة ابن جوزی (۲/ ۴۳).

قواعدی در فقه قلوب | قلب سلیم در بهشتی زود هنگام است |

مرکز مطالعات متین

www.MatinStudies.com

t.me/MatinStudies

facebook.com/MatinStudies

Instagram.com/Matinstudies

X.com/Matinstudies